

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication
2657 South Lawrence Ave.
Telephone Rockwell 4384

LETO—YEAR XXIV. Cena lista 20.00 Chicago, Ill., petek, 6. februarja (February 6), 1931. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 31

HOOVER PREISKUJE POLOŽAJ V ARKANSASU

Najbrž ne verjame poročilom o stradanju kmetov. Senat se nagiblje h kompromisu. Dva člana komisije za vodne sile potrjena

Washington, D. C. — Predsednik Hoover menda ne verja v poročila o tragičnem položaju kmetov v Misissippiju. Senat se nagiblje h kompromisu. Dva člana komisije za vodne sile potrjena. Medtem je potegnula druga kupa v senatu in vse kaže, da so demokrati, ki so doslej pomagal progresivcem v vojni s Hooverjem za vladno pomoč stradanju, pripravljeni na kompromis s prezidentom — samo zato, da ne bo izrednega zasedanja kongresa na spomlad. Nadnje dni so trgovske zbornice, borze in druge kapitalistične organizacije začele bombardirati opozicijske senatore, naj za to izdajo preprosto izredno zasedanje, ker to bi bilo "slabo business".

Demokratski senatorji so namigivali, da pristanejo na kompromis v tem smislu, da se vsi ti poslanci farmarjem dokaže, da milijonov dolarjev "rezerve" napačaka za nakup živil, če bo treba. V sredo je senat glasoval glede svoje zahteve, da Hoover povzroči predložiti imena treh članov komisije vodnih in električnih sil. Senat je popustil. Sledilo je, da dva člana komisije o planeta potrjena, toda predsednik komisije, George Otis Smith, ni potrjen in mora pustiti službo. Vprašanje je, kako ga bodo zdaj spodili iz službe.

Bivši kozak obsojen v zapor

udarji v Pennsylvaniji ga imajo dobro v spominu radi brutalnosti v teku stavke

Greensburg, Pa. — (FP) — Apetant McLaughlin, bivši polnolčni čete A državne policije, bil obsojen na tri mesece zapor, ker ni hotel povedati o ostem vira svojih dohodkov, ki znašajo \$130,000 v letih 1924-29. V teku velike rudarske stavke 26-28 je McLaughlin stal odločno na strani premogovniških kompanij in preganjal rudarje. Njegov brutalnost je bil na vseh straneh. Značilno pri tem je dejstvo, da njegovi dohodki bili najvišji v teku stavke. V dveh letih je znašal več kot \$30,000. Njegov plača, ki jo je prejemal od zave, je bila \$3,000 na leto.

Brezposelnost v Franciji narašča

Pariz, 5. febr. — Minister za delo je včeraj poročal, da je število brezposelnih delavcev v Franciji naraslo na 350,000, ali milijon je le deloma upoševanih. Poročilo se dalje glasi, da je dosegel 30,000 brezposelnih na državni podpori in od teh 20,000 v Parizu in okolici. Socialisti v zbornici zahtevajo, da bi takoj dovolili sto milijonov frankov iz državne blagajne za plačanje brezposelnih.

Španska vlada zapira vse univerze

Madrid, 5. febr. — Španska vlada je včeraj s posebnim kraljevim dekretom zapirala vse univerze v Španiji za mesec dni s namenom, da ustavi revolucionarno agitacijo med dijaki. Španski vladni študentje so sicer republikanci in zelo aktivni proti monarhiji.

Viharna socialistična konvencija

Dezencarji zmagali in sprejeli resolucijo proti sovjetski vladi

New York. — (FP) — V zvezi s svari, ki ga je izrekel Norman Thomas, "da se Stalinu ne bodo zašibila kolena, če se bodo dezencarji z glasovanjem izrekli proti sovjetski vladi in da bodo s tako taktiko podprli ameriške militariste, ki hurskajo proti sovjetski Rusiji", so delegatje na konvenciji socialistične stranke v New Yorku sprejeli resolucijo, s katero so obsodili sovjetsko vlado, s 83 proti 31 glasovom.

Konvencija je bila zelo burna in letelo so ostre besede in priključki z obeh strani. Dezencarji so označili levčarje za komuniste, ki nimajo mesta v socialistični stranki.

"Obsojamo zanižanje elementarnih civilnih pravic, vladni terorizem in brezobzirno preganjanje in persekucije oseb, ki se ne strinjajo z vladno politiko," se glasi resolucija proti sovjetom. Ta resolucija tudi obsodila kampanjo, da se prepove uvoz sovjetskih produktov v Združene države, ki je sedaj v teku.

Algernon Lee, James O'Neal in Morris Hillquit so bili voditelji dezencarjev na konvenciji, dočim sta manjšino levčarjev zastopala McAlister Coleman in Louis Stanley.

James O'Neal je bil nominiran kot kandidat za kongresnika pri izrednih volitvah, ki se bodo vršile 17. februarja.

Priporočila posojila brezposelnim

Odpomočni komitej za brezposelne pravi, da nekateri raje stradajo, kot da bi prosili za podporo

Philadelphia, Pa. — (FP) — Mestni komitej za odpomoč brezposelnim je predložil načrt glede posojil brezposelnim, ki se nahajajo v stiskah. Komitej naglašajo, da je v Philadelphiji na tisoče družin brezposelnih delavcev, ki se sramujejo prositi podporo in raje stradajo. Horatio Gates Jones, načelnik komiteja, je k temu dostavil, da so posojila v prvi vrsti namenjena tem družinam. Pogajanja glede posojil se bodo vršila tajno. Prošnje za posojila se bodo vlagale pisмено in potom pošte.

Ameriška federacija nogavičarskih delavcev odobrava načrt v posebnem pismu, ki ga je poslala mestni vladi in v katerem jo urgira, naj se bolj resno poruži za rešitev problema brezposelnosti. "Nikdo bi rad ne videl, da se iz situacije izčimijo izgredi, ker bi to dovedlo še do večjega trpljenja in ovrlo gibanje, da se položaj izboljša", je rečeno v pismu. "Glavna potreba sedaj je, določitev sklada v vsoti več milijonov dolarjev za nasičevanje lačnih in ublažitev trpljenja.

"Resno naglašamo, da bomo kmalu imeli opraviti s težkimi socialnimi posledicami, če se bodo avtoritete — mestne, državne in federalne — še nadalje upirale odpomočnim meram, ki imajo namen ublažiti trpljenje, ki ga je prinesla brezposelnost in industrijska depresija".

Čikaška veleporota revoltira

Chicago. — Izredna veleporota, ki se mesec dni preiskuje zadevo korupcije v policijskem departmentu, je v sredo izjavila v časopisih, da se ni dobila nobenih poštenih dokazov. Govorice in klepetanje je dosti, toda nihče ne da evidence, ki bi kaj držala; vsi oni, ki so prej imeli polna usta, so stisnili preb in mege in se poskrili. Veleporota poziva reformistične organizacije, ki v časopisih "pobjajo" zločine in policijsko korupcijo, naj pridejo na dan s dokazi.

ČEZ TISOČ MRTVIH V NOVI ZELANDIJI

Novi potresni sunki rušijo razvaline in ubijajo ranjence. Ogenj uničuje mirne in ranjene ljudi. Ljudstvo je brez moči. Angleške bojne ladje prišle na pomoč

Auckland, N. Z., 5. febr. — Danes so se pojavili novi potresni sunki, ki so povzročili paniko med nearečnimi ljudmi in številno mrtvih. Napolnjeni postopki so se sesula in ubitih je bilo mnogo ranjencev, ki so ležali tamkaj od zadnjega torka.

Uradniki Rdečega križa domnevajo, da je število mrtvih preseglo tisoč in veliko več je ranjenih. Na tisoče ton razvalin še ni bilo preiskanih in nihče ne ve, koliko je tam mrtvih in kolikor ranjenih, ki umirajo prepuščeni sami sebi.

Skoda samo v Napierju se čeni na deset milijonov dolarjev. Veliko mirne in ranjene je zgorelo v razvalinah, iz katerih bruhajo plameni. Gašenje je nemogoče, ker ni vode vlad uničenih vodovodov, in požar se nemoteno razširja na vse strani. Reševalne posadke so danes začele razstreljevati z dinamitom pokonci stoječe hiše, da na ta način ustavijo ogenj.

Dve angleški križarki sta danes dospeli pred Napier in mošvo se je takoj pridružilo pomožni akciji. Bojni ladji sta privedli precej zdravilnega materiala in drugih potrebščin.

Učimo se od sovjetov, pravi Counts

New York. — "Histerija glede trgovine s Sovjetsko unijo pojenjuje," je dejal dr. George S. Counts, profesor na univerzi Columbia, pred člani Ekonomskega kluba v New Yorku. "Naša naloga je, da se učimo iz eksperimentov, ki so v teku v Rusiji, kajti vpitje proti sovjetski trgovini nam ne more pomagati." H. N. Brailsford, angleški delavski urednik, je pa sugestiral, naj Američani primerjajo položaj ruskega delavca pod sedanjo vlado in pod carizmom. Dejal je, da ni bilo nobene zahteve za prepoved uvoza ruskih produktov, ko je še vladal car, akopraj je bilo znano, da so jih izdelovali tlačani.

Odobrava zavarovanje proti brezposelnosti

Grand Rapids, Mich. — Lee E. Bierce, tajnik tukajšnje trgovinske zbornice, je na zborovanju stavbinske unije izjavil, da popolnoma soglaša z načrtom glede državnega zavarovanja zoper brezposelnost. Nadalje je izjavil, da so delodajalci v Michiganu pripravljeno sodelovati z delavskimi unijami pri sestavljanju predloga, ki naj se potem pošlje državni legislaturi v uveljavljanje. Bierce se je tudi izrekel v prilog petdnemniku in proti znižanju med.

Čikaški davkoplačevalci grozijo s stavko

Chicago. — Voditelji zveze davkoplačevalcev, večinoma hišnih posestnikov, so na zborovanju v sredo zagrozili z legalno stavko, to je, da ne bodo plačali davka za leto 1929 na podlagi sedanje ocene. To nameravajo doseči z injunkcijami na državnih in federalnih sodiščih. Voditelji organizacije zahtevajo, da se vse pritožbe — katerih je čez 50,000 — glede nepravilne ocenitve rešijo s ponovno ocenitvijo.

Krvav konflikt na grško-bolgarski meji

Atene, 5. febr. — Grške in bolgarske obmejne straže so se včeraj spopadle na osamljenem delu meje, potem, ko je bolgarski vojak ubil Grka.

Odprava industrijske policije v Penni

Governor je pripravljen dovoliti magnatom pravico, da bodo lahko imeli oborožene čuvaje, katere pa naj sami vzdržujejo

Harrisburg, Pa. — (FP) — Agitacija proti državnim kozakom, ki se je posebno pojačala potem, ko je premogovna in železarska policija ubila rudarja John Barkoškija, je dobila sedaj nov pogon, ko je governor Pinchot izjavil, da se ne bo več sprejemalo kandidatov v industrijsko policijsko službo.

V tej službi je sedaj 1,100 mož, toda njih službena doba poteče 30. junija. Sistem industrijske policije je bil vpeljal, da prevzame mesto premogovne in železarske policije, ki je postala notorična radi svojih brutalnosti v rudarski stavki leta 1927-28 in drugih.

Governor je nadalje izjavil, da je pripravljen dovoliti, da fevdalni baroni, ki lastujejo premogovnike in jeklarne, obdržijo državne policije, toda plačevati jih morajo sami, kadar so v njihovi službi. Država bo imela nad njimi kontrolo in jih sprejemala v službo.

Poslanec M. A. Musmanno iz okraja Allegheny, ki je predložil osnutek, da industrijska policija nadomesti premogovno in železarsko, je mnenja, da bi to dalo preveč moči kompanijam in se strinja, da se jim dovoli pravica, da samo upoštevajo svoje strahotnike.

Socialistična reprezentanta v državnem zborniku nasprotujeta oboje, ker ni službi kompanij in zahtevata državno kontrolo nad imenovanjem okrajnih šerifov, da mora vsak bivati najmanj eno leto v okraju, predno more biti imenovan za šerifa in da ne sme biti imenovana nobena oseba v ta urad, ki je bila kdaj kaznovana radi večjega zločina.

To bi v šerifovem uradu opravilo tipe ljudi, kot sta W. J. Lyster in H. B. Watts, bivša člana železarske in premogovne policije, ki sta bila obtožena uboja, ker sta pretepla rudarja Barkoškija, da je na posledicah poškodb umrl. Socialistična poslanca nadalje zahtevata, da se vsa kompanijska mesta in vasi in korporacije. V teh naselbinah prevladujejo razmere, ki spominjajo na fevdalno dobo.

Hrvaški župan in Radičev prijatelj ustreljen

Berik v Novi Gradliki žrtve krog. Atentator je ušel

Zagreb, Jugoslavija, 5. febr. — Andrej Berik, župan Nove Gradlike, je bil včeraj ustreljen v vasi Trsvce. Napadalec je ušel. Berik je bil eden izmed voditeljev hrvaške kmetске stranke in prijatelj Stepana Radiča, ki je bil ubit v beogradskem parlamentu leta 1928.

Zupanska cirkusna kampanja v Chicagu

Chicago. — Župan Thompson, ki kandidira za četrty županski termin, je ta teden otvoril svojo volilno kampanjo v obliki cirkusa. Od mestne hiše do gledališča Apolo, kjer so njegovi opoldanski volilni shodi, se vrši parada z dvema oslikoma in enim konjčkom. Vse tri živali potem stoji na gledališkem odru in župan razlaga, da so to njegovi protikandidatje, ki jih jahajo "posebni interesi." Ves čas svojega govora drži župan v rokah komat in zdaj pa zdaj poudari, da je on samevoja stranka, ki ne nosi komata na vratu. Gledalcev cirkusa in smeja je dosti.

Ruski nadškoof znorel

Sofija, 5. febr. — Ruski pravoslavni nadškoof Teofan, begun na Bolgarskem, ki je bil za časa carja visoka cerkvena glava v Petrogradu, je te dni zblaznel in zaprl se ga v norišnico.

NIZKE MEZDE POVZROČILE DEPRESIJO

Tako izjavlja John P. Frey, tajnik kovinarskega departamenta Ameriške delavske federacije

Washington, D. C. — (FP) — "Nizke mezde so glavni vzrok ekonomske depresije, ki je vrgla na milijone ameriških delavcev v brezdelje," je izjavil John P. Frey na konferenci v Washingtonu, ki je razpravljala o načrtih za odpravo brezposelnosti. Kot remediuro je Frey priporočal visoke mezde in skrajšanje delovnika v vseh industrijah.

"Statistika glede vrednosti produkcije v primeri z izplačanimi mezdami pokazuje, da je glavni vzrok sedanji depresiji lakota v kratkovidnosti ljudi, ki imajo kontrolo nad industrijami, ker ne morejo ali nečejo razumeti preprostih ekonomskih dejstev," je dejal Frey. "Organizirano ameriško delavstvo je prepričano, da je edino v zvezi med in skrajšanje delovnika mogoča rehabilitacija industrij."

Frey je komentiral dejstvo, da je strojna produkcija v petih letih eliminirala več kot tri milijone delavcev iz industrij, toda v zvezi s tem je produkcija dobrin stalno naraščala in lastniki industrij so bili deležni ogromnih dividend. Situacija je sedaj takda, da čimbolj narašča produkcija s pomočjo strojev in čimbolj se več bogastvo privilegiranega sloja, tem večje je število delavcev, ki se znajdejo na cesti, ker jih industrije več ne potrebujejo.

Taylor hvali kapitalistični sistem

Podal ni nobene sugestije glede solucije problema brezposelnosti

New York. — (FP) — Myron C. Taylor, načelnik finančnega komiteja v U. S. Steel korporaciji, je v svojem govoru v radio apeliral na darežljiva srca, naj prispejajo na pomoč tistim, "ki niso bili dovolj previdni in se niso radi tega zavarovali proti finančni depresiji."

"Velikodušni ljudje, ki imajo vsega dovolj, bodo tudi v tej krizi prišli na pomoč onim, ki živijo v pomanjkanju in jim pomagali nositi težko breme," je dejal Taylor. Pozabil pa je definirati, kako bodo brezposelnosti delili to breme z bogatimi.

Taylor je potem začel hvaliti industrijski sistem, ki je razvil produkcijo s pomočjo strojev do visoke. Dotaknil se je tudi "nevarne propagande, ki jo širijo nezadovoljenci, kateri se ne zavedajo koristi in skušajo razbiti obstoječe ustanove ter jih nadomestiti z drugimi." Brezposelnost je po njegovem mnenju naraven pojav, katerega ni mogoče odpraviti, trpljenje pa bi se lahko preprečilo, če bi bili delavci bolj varni in hrani delar, ki bi jim prišel prav v slabih časih. Kako naj delavci varčujejo pri nizkih mezdah, tega Taylor ni pojasnil.

Policijska navalila na brezposelne

Newark, N. J. — Policijska konjica je navalila na pohod brezposelnih, med katerimi je bilo tudi mnogo žensk in otrok, ki so zahtevali odpomoč od mestne vlade. Večje število demonstrantov je bilo pretepenih in aretiranih.

Devet angleških letalcev utonilo

London, 5. febr. — Veliko angleško letalo "Iris" je včeraj padlo v morje pri Plymouthu in v vodi eksplodiralo. Devet mož in posadke je utonilo in trije leže v bolnišnici težko poškodovani.

Vanderbilt potrjuje Butlerjevo storijo

Toda potrjuje le deloma. O detajlih bo govoril, ko pride pravi čas. — Heflin zahteva javno obravnavo in žigosa Mussolinija

Phoenix, Ariz. — 'Cornelius Vanderbilt, žurnalista in bivši poročevalec v evropskih deželah, je v sredo potrdil, kar je general Butler povedal o Mussolinijevem uboju otroka z avtom, toda le deloma. Vsega, kar je Butler govoril, ni potrdil. "Storija o uboju otroka je resnična," je rekel Vanderbilt. Dalje je rekel, da je Butler nekoliko popačil stvar, ki je bila zaupna, on pa je prelomil besedo. O zadevi bo potanko govoril, ko pride pravi čas, najbrž pri obravnavi proti Butlerju, ako bo poklican za prič.

Washington, D. C. — Oficialna procedura razprave proti generalu Butlerju je še vedno zavita v misterij. Še danes ni znano, po katerem paragrafu so ga obtožili in če bo razprava javna ali tajna.

Senator Heflin iz Alabame, znani kukluksar, je v sredo strahovito napadel Mussolinija v senatni zbornici. Imenoval je diktatorja "blaznega monarha," ki bi rad vse svet vlek za nos. Heflin je zahteval, da mora biti obravnava proti Butlerju javna, da bo vsa Amerika videla in slišala, zakaj gre.

"Zmaga pride iz nebes," pravi Gandi množicam

Pet indijskih voditeljev ponovno zaprtih, ker so delali sol

Bombaj, Indija, 5. febr. — Pet odbornikov vasilindijskega kongresa, ki so bili pred nekaj dnevi izpuščeni iz zapore, je bilo včeraj ponovno aretiranih, ko so vodili nacionaliste v novi kampanji za nepostavno izdelovanje soli.

Obenem je oživila kampanja proti alkoholnim pijačam, toda nacionalistični voditelji so spreminili taktiko. Opustili so piktiranje pivnic, namesto tega pa so se oborožili s sekirami in žagami in začeli so podirati nasade palm, katerih sok se rabi za izdelovanje pijače "tod." V enem okrožju so se posekali na stotine teh dreves.

Allahabad, Indija, 5. febr. — "Svetnik" Gandi, napol nag in sedeč prekritih nog na odru, je včeraj govoril množici 100,000 oseb, ki je prišla počastiti "ave-tega moža." Gandi je najprvo pozval množico, naj molči za "veliko požrtvovanje ljudstva" in silna masa se je priklanjala kakor avtomat. Prizor je bil podoban misijonskemu shodu v Ameriki, kadar Billy Sunday pana svoje skupine.

Nato je Gandi dejal, da je zmaga Indije zasigurana. Zmaga je zapisana v nebesih! Rekel je:

"V boju, v katerem so potrebne puške, so starčki, žene in otroci izveti, toda v našem svetovnem boju je lahko vsakdo zraven. Bog je z nami in naša zmaga je zapisana v nebesih in mora priti na zemljo, če bomo sledili resnici in pasivnemu odporu."

Konferenca guvernerjev

Albany, N. Y. — Na konferenci v Albany, katere so se udeležili guvernerji sedmih industrijskih držav, je bila tudi razprava o zavarovanju proti brezposelnosti, starostni pokojnini in drugi socialni zakonodaji. Sklenjeno je bilo, da se vsi še več silnih konferenc v prihodnjem mesecu. Na eno teh sta bila povabljen Leo Wolman, član eksekutivnega odbora Amalgamated Clothing Workers unije, in Paul H. Douglas, profesor na školski univerzi.

PILSUDSKI VLA-DA Z ŽELEZ-NO ROKO

Posebna preiskava ugotovila, da so povesti o preganjanju in mučenju ukrajinskega prebivalstva resnične

Washington, D. C. — (FP) — Mednarodna ženska liga za mir in svobodo, ki je poslala svoje zastopnike iz Ženeve v Ukrajino v sverho preiskave, je ugotovila, da so bile vesti v evropskem in ameriškem časopisju glede krutega preganjanja in trpljenja prebivalstva resnične. Preiskava je nadalje potrdila resničnost barbarkega postopanja napram članom poljskega parlamenta, ki jih je Pilsudski vrge v ječo pred volitvami.

Poročilo govori, da so vojaški častniki na diktatorjev ukaz pretepali zaprte poslance in si izmišljali razne načine mučenja. En način je bil, da so poslance prignali v posebne prostore, jim svezali oči in jih postavili ob steno. Nato so začeli streljati s revolverji tako, da je vsak jetnik mislil, da je v teku masna eksekucija in da bo on naslednja žrtev. Tako so jih držali več ur in ko so jih zopet gnali v njihove celice, je markizirali zblaznel valed prestanega strahu.

Te brutalnosti so se izvajale na direktn ukaz diktatorja. Vojaški častniki so mu morali redno vsak dan poročati o mučenju posameznih jetnikov.

Ko so se pričele širiti vesti o mučenju jetnikov, je prevzela groza prebivalce v Varšavi in drugih poljskih mestih. Špijska govorica je bila, da je Pilsudski najbrutalnejši diktator v Evropi, kateremu se brezposelnost, pokorijo vojaški častniki in tako ustrezajo njegovi sadistični naravi.

Toda če se je Varšava sgrajala nad postopanjem proti političnim nasprotnikom diktatorja, je morala biti tiha, ko je Pilsudski pošiljal maščevalne ekpedicije proti prebivalstvu v Ukrajini v severnem delu Poljake. Poročilo preiskovalne komisije govori, da so vojaški pošiljali val, pretepali moške in otroke ter onemahali ženske. Rasjedali so sadruge in knjižnice, uprizarjali rope ter mučili ljudi na razne načine, dasi so vedeli, da niso napravili nobenega sločina.

Vsa ta grozodejstva so se vršila po naročilu diktatorja in se jih ne more pripisovati podrejenim vojaškim častnikom. Natančno število delavcev in kmetov, ki so postali žrtve bestialnosti, preiskovalna komisija ni mogla dognati, toda sodi se, da jih je bilo več tisoč. Komisija primerja grozovitost z onimi, ki so jih izvajali Turki proti drugorodcem v svojih teritorijih v devetnajstem stoletju.

Kuba potrebuje socialno revolucijo

New York. — Kuba potrebuje revolucijo, da se iznebi diktatorja, je mnenje Enrique C. Aguirra, profesorja na državni mehiški univerzi. Ta revolucija pa mora biti socialna in ekonomska, kakršna je bila pred leti v Mehiki. Aguirra je napovedal konec finančnemu imperializmu v odnosih Združenih držav z republikami v Južni Ameriki.

Stavkarji aretirani

Philadelphia, Pa. — Trije stavkarji, ki so piketirali tovarno Schletter Hooley Co., so bili aretirani, ker se niso takoj odstranili od vhoda tovarne na ukaz policije.

Duhoven izvršil samomor

Cleveland, O. — Rev. Brinley Abbott, 45-letni župnik St. John's episkopalne cerkve, ki je pred nekaj dnevi resigniral, je 4. t. m. izvršil samomor s strupom.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPOBE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naslovna: na Srednje drave (levo) Chicago in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Kanado \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na Kanado \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Kanado \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena glasila po dostavi: Rokopis se ne vrača.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima stik s 11000

PROSVETA

2007-09 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v objavo, na primer (Jan. 31, 1931), poleg valnega črte na kateri pomeni, da vam je s tem davkom potrdila odobila. Popolniti jo priloženo, da se vam list ne uvari.

Ljudstvo nima vlade!

Prezident Hoover odločno vztraja, da zveza vlada ne sme pomagati bednim in stradalim, ki so brez zaslužka in sredstev za ekstenzijo. Ponovno pravi, da vlada sme pomagati šele v "skrajni sili", šele potem, ko je privatna pomoč (v tem slučaju Rdeči križ) popolnoma odpovedala, ne prej.

Predsednik pravi dalje, da je vlada pomoč proti "principu demokracije". Ljudstvo si mora samo pomagati! To je princip ameriške demokracije! Nato citira bivšega demokratakega predsednika Clevelanda, ki je nekoč rekel, da "vlada ne podpira ljudstva, temveč ljudstvo podpira vlado."

Zdaj vemo! Princip demokracije, kakršno pozna Hoover, je, da si ljudstvo samo pomaga. Vlada ne sme pomagati, ker s tem bi bil princip kršen! V luči tega principa je vlada nekaj zvišenega, nekaj ločenega od ljudstva, celo nekaj nadnaravnega kakor Bog nad oblaki, ki po naukih nekih ljudi "pomaga le onim, ki si sami pomagajo!"

Mar ameriška vlada ne izvira iz ljudstva? Teoretično da. Lincoln jo je označil za "vlado ljudstva, po ljudstvu in za ljudstvo". Če je torej ljudstvo postavilo vlado in federalno blagajno, katero napolnjuje, sme tudi zahtevati od svoje vlade, da mu služi v vseh ozihi. Čemu pa bi ljudstvu vlada, ako nima od nje nobene koristi? Vlada, ki hoče biti demokracija, ne sme biti nad ljudstvom marveč spodaj z ljudstvom. Tako je v teoriji, toda v praksi je drugače. Politična organizacija ameriške Unije je taka, da je ljudstvo le pečat za sklepe, ki jih naredi majhna manjšina.

Po mnenju političnih inženirjev a la Hoover si mora ljudstvo samo pomagati, kakor da nima vlade. In res je nima! Ne ljudstvo. Kolikor se ljudskih interesov tiče, je federalna vlada v Washingtonu že davno bankrotirala. Hoover to potrjuje: cela vrsta predsednikov pred njim je to potrdila. Ameriški kapitalisti imajo vlado. Saj jim tudi pomaga z visokimi carinskimi tarifi, s krediti za bankirje, z odjemanjem pšenice, če so žitni spekulantje v krizi in na vse druge mogoče načine pomaga. Kapitalisti imajo dobro vlado, ljudstvo je nima.

Nikdar v zgodovini Združenih držav se ni aktualni položaj ljudstva tako očitno razgall pred vsem svetom kakor se je v sedanji krizi. Vlada sama ga je razgallala! Ameriško ljudstvo si mora samo pomagati, ker nima vlade, da bi se brigala zanj. Vlada se briga za denarne mogoče, briga se za industrijske barone in kneze, briga se za farmarske kneze (velike farmarske korporacije), samo za ljudstvo delavcev in malih farmarjev se ne briga. To ljudstvo nima svoje vlade! In to ljudstvo je v veličini!

Lesen plug v dobi elektrike

Dr. Magnus Hirschfeld, znameniti nemški seksolog, ki se mudi v Ameriki, je zadnje dni v razgovoru v New Yorku kritiziral ameriško pravosodje in kodeks etike, kolikor se oboje nanaša na obravnavanje spolnih zadev in vprašanj. Med drugim je rekel tole:

"Naši zakoni se še danes ravna po tradicijah iz primitivnih časov, ko so na najprej postavili predpise in potem so zahtevali, da se človeška natura spremeni v smislu predpisov. Danes nam mora biti jasno, da človeška natura se ne da prilagoditi zakonom, pač pa je treba prilagoditi zakone potrebam človeške nature."

"Predpisi omejevanja, ki so mogoče bili dobri pred dvatisoč leti, ko so se ljudje ženili s šestnajstletni ali osemnajstletim letom, ne morejo veljati danes, ko vladajo popolnoma druge razmere, v katerih se ženitev odlaža — radi ekonomskih vzrokov — daleč v srednjo starost."

"Naši kanoni obnašanja in postave, ki bazirajo na istih, nikakor ne soglašajo z novim položajem spolnega življenja, ki je nastal z novimi socialnimi in ekonomskimi razmerami. Te razmere je treba priznati. Problem modernega moža in moderne žene se ne more rešiti v luči razmer, kakršne so bile v dobi Mojzesa in Krista. Zakoni niso nemotivirani in nedotakljivi."

"Prohibicija v seksualnih stvareh je enako brezuspešna kakor v zadevah alkoholnih pijač. Izobrazba, ne sila, vodi v napredek in zdrav razvoj."

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

To in ono iz Canonsburga

Canonsburg, Pa. — Neki tu-

kajšnji zdravnik se je nekoč iz-

razil, da je SNPJ dobra podpo-

rna organizacija. Vprašam ga,

kaj on ve o nji. Odgovoril mi je,

da ima pravila, iz katerih skle-

pa, da je jednota imela dobre u-

stanovitve; in če se članstvo

ravna po njih, potem ve, da je

še vedno dobra.

Pa se zgodi včasih iz katere-

gaakoli že vzroka, da jih ne upo-

števa. Zgodi se celo, da se kdo

poslužuje glasila, v katerem piše

neodčne reči o kakem članu, tu-

di o pokojnem ali o ustanovit-

elju, čeprav v resnici ne ve nič

slabega o njem. Pred kratkim

se je celo zgodilo, da je neki člo-

vek v nekem časopisu pohvalil

gotovo društvo SNPJ, kateremu

ni niti toliko naklonjen, da bi

postal njegov član.

Pred nekaj tedni smo se tukaj

odločili, da vprašamo šolski od-

bor, da nam bi šel na roko pri

ustanovitvi večerne šole, oziro-

ma dovolil sobo in učitelja. Po-

trebno je bilo dvajset podpisov

in vzel je precej časa predno

smo jih dobili. Vprašam tega in

onega in vsak je imel kak izgo-

vor. Neki mlad Slovak mi je od-

govoril, ko sem ga vprašal, če

bi bil pripravljen pohajati v ve-

čereno šolo, da je dovolil izobra-

žen ter da je hodil v šolo v star-

em kraju. Angleško pa da raz-

sume, kolikor mu je potrebno

pri njegovem delu še preveč. Ni

imel smisla, da bi se učil čitanja

in pisanja.

Prvi sestanek šole se je vršil

24. dec. 1930, na katerem nas

je bilo 33 oseb. Nagovoril nas je

učitelj, ki je rekel, da kljub te-

mu, da je pohajal višje šole, da

žel iti s svojim študijem še na-

prej in ako mu bo čas dopuščal,

bo šel še v šolo. Na učiteljevo

povabilo, če se želi kdo izraziti

o vzdrževanju učenja, je vstal ne-

ki Italijan in rekel, dasi je star

45 let, se ne čuti toliko starega,

da bi se ne mogel česa naučiti,

sploh da se ima človek čas učiti

do smrti.

Učitelj nam je govoril tudi o

pomenu šole za nas inženere.

Končno pa je pokazal na stensko

eliko Abrahama Lincolna in izra-

zil željo, da bi se vsaj toliko na-

učili, da bi poznali njegovo zgo-

dovino. Toda dosti je med nami

inženirci takih, ki zelo malo ve-

mo o Lincolnu, nekateri tudi ni-

česar drugega kot to, da je osvo-

bodil črne telesne sužnosti. Ka-

ko se je on povzpela do izobraz-

be, kako si tolmachi vero po svo-

je in kakšno je bilo njegovo živ-

ljenje, nam bi bilo lahko bolj

znano, ako bi se zanimali.

Odlomek o njegovi zgodovini

sem prvič čital pred leti v Pro-

svetu. Spisal ga je bil pokojni Jo-

že Zvernik in priobčil ob Lin-

colnovem rojstnem dnevu. Če-

prav sem se takrat zelo malo za-

nimal za čtivo, sem smatral tisti

odlomek vrednim, da ga shra-

nim. Zato sem tisto Prosveto

apravil misleč, da bom morda

kdaj v bodočnosti dobil smisel,

da jo čitam.

Bilo bi napačno misliti, da so

Amerikanci v tem ozirom boljši

od "foreignerjev". Mnogi so o

velikem Lincolnu jako slabo in

napačno poučeni, kar dokazuje

ta-le slučaj. Neko dekle, ki je ce-

lo pohajala višje šole, je v pogo-

voru rekla, da je bil Lincoln

"no good" in po njenem mnenju

ni storil prav, ker je osvobodil

črne telesne sužnosti, kar je ba-

je varok, da je zdaj tako slabo

in toliko delavcev brez dela. Tu-

di se je hudovala, ker je morala

v zadnji premogetarji stavki pu-

stati šolo, ker je bil njen oče na

pe družbi in delavstvu škodljivih in sovražnih pojmov. Seveda do-bri učitelji so le stari, ki vsaj osnovno razumejo krivico in anarhijo današnjega družabnega reda in ki se zavedajo važnosti svoje naloge kot stari.

Frank Samsa.

Resnica o zaposlevanju delavcev v Detroitu

Detroit, Mich. — Kričeče izja-ve meščansko-kapitalističnega časopisa v Detroitu o vračajoči prosperiteti v avtomobilski in-dustriji so se raznesle širom, e-žele. Časopisje vseh narodnosti, viševši slovenske, je to srečno novico ponatisnilo. Nekateri li-sti so to poročilo priobčili kot so ga povzeli iz šmokavarskega časopisa in nekateri so zopet pretirali. Uredniki delavstvu na-klonjenega časopisa bi morali pojasniti, da ni vse verjetno in za resnico ne jamčijo, ker so po-ročilo dobili iz delavstvu škodljivega časopisa. Clevelandka Ne-enakopravnost je ta poročila in številke o zaposlenosti še pre-tirala, ker v nobenem detroitkem časopisu niso bile številke o za-poslenosti tako velike kot smo jih čitali v Enakopravnosti. Pri-poročljivo je, da vsaj slovenski uredniki dajo opombo, naj čita-telji ne jemljejo take vesti za resnične, da bodo vsi slovenski delavci opozorjeni na resnično si-tuacijo.

Taka novica o zaposlenosti kot je bila priobčena v detroitkem časopisu in je bila z naglico spo-ročena širom Amerike, je že do-bila odziv, in rojaki iz drugih na-selbin se pisмено vprašujejo svoje prijatelje v Detroitu, če je resnica, da se zaposli tolikšno število delavcev, in zakaj noben delavci ne opise resnice o si-tuaciji. Rojaki iz drugih nasel-bin si mislijo, da smo detroitčan-i toliko "fovi", da nemo, da bi rojaki iz drugih naselbin pri-šli v Detroit iskati dela. Tukaj je na tisoče nezaposlenih delav-cov in med temi dosti Slovencev, zato priporočam rojakom, naj ne hodijo v Detroit za delom, če nočejo biti razočarani.

Koliko je resnice o zaposle-vanju delavcev v Detroitu? No-bene! Zaposlenost se ni zvišala nikjer. Ford je zaposlil samo ti-skete delavce, kateri so za njega garali pred božičem, a za božič-no darilo jih je Henry blagoslo-vil z brezplačnimi poštnicami. Pa tudi druge kompanije niso v tem prav nič zaostale. Torej-ti so poročili v časopisu je bilo samo klic na delo tistih delav-cov, ki so bili zaposleni pred bo-žičem. Ako katere kompanija za-posli par delavcev, je časopisje napeljeno in kriče, da se pro-speriteta vrača, kadar jih pa od-slovijo na stotine in tisoče, pa človek ne najde nobenega poro-čila; ako se ga pa izsledi, je to gotovo v sredini časopisa in ne na prvi strani, kot so po navadi raketirake novice.

Kdaj bo te krize konec in kdaj se vrne inženirjeva prosperita-ta? so je tožljivo uganiti. Izgleda, da gre vse rakovo pot. Stroji se dan na dan izboljšujejo in vsak izboljšani stroj pomeni več bre-zdele; in ti delavci, ki danes ta-vajo po mestnih ulicah in po de-želi iskajoč dela, ga zamaš li-čejo, ker delavci, ki so danes za-posleni, lahko producirajo vsega zasosti, kar se danes potrebuje v Ameriki.

Naj navedem samo en slučaj. Na primer Fordovi delavci so v letu 1929 producirali približno 2 milijona avtov; v letu 1930 se je število znizalo za približno štiri sto tisoč, kljub temu se je pro-dukcija zvišala. Kako? Enosta-vo! V letu 1929 je Fordova to-varna obratovala 6 dni v tednu skozi 11 mesecev, leta 1930 je bil obrat zmanjšan za polovico, dobra 2 meseca je bil obrat po 5 dni na teden, 6 tednov brezpla-čne počitnice in ostali čas se je delalo po tri dni na teden. Torej je to umevno, da se je produk-cija zvišala, in to z 30% zmanjša-no delovno silo, ker primeroma toliko jih je bilo odslovljenih. To je jasen dokaz, da izboljša-je strojev niče delavce na ceno in to za stalno.

Teh za delavce pogubonosnih razmer bo konec tedaj, ko jih de-lavci sami končajo! Ali sedaj še tega ni na vidiku; delavci so preveč razdeljeni. Politično so za tiste, ki bič pletejo in po de-

lavcih pridno udrihajo. Strokov-na organizacija je tukaj skoraj nepoznana, tisti delavci, ki so brez dela, bi se že organizirali, tisti, ki delajo, so pa strahopet-ni in se boje, da delo izgube. Ka-ko so versko razdeljeni, mi pa ni mogoče popisati, ker mi niso vse vere znane. Dostikrat sem se napeljal govor, da je delavcem treba organizacije — strokovne in politične — a vselej sem dobil negativen odgovor.

To se ne tiče Slovencev, ker ti so bili že večinoma vsi strokovno organizirani in bi jih ne bilo težko pridobiti za organizacijo; politično so pa največ za radikalne stranke, čeprav niso aktivni v strankah, svoje glasove oddajo največ delavskim kandi-datom. Dobijo se pa tudi bele vrane med Slovenci, ki se pri-pravljajo za posmrtno življenje in zanemarijo posvetne dolžno-sti.

Zakaj je težko delavce orga-nizirati strokovno? Zato, ker vsak lahko pokaže na delo orga-nizacije zadnjih par let, boljše rečeno, odkar se je začel umik rudarjev, ni nikjer nobenega us-peha, stavke se vse končajo ne-uspešno za delavce, voditelji so 90% korumpirani, starokopitni! Če se prav vse modernizira, uni-akci voditelji, hočejo, da gre vse po starih tirih, kot jih je papa Gompers začrtal; papa Green pa nima zadosti samoodločnosti, da bi krenil na boljše pot. Največji polom v strokovni organizaciji je pa naredil J. L. Lewis, ki je nekaj tako močno UMWA uni-čil 90%. Odkar se je začel umik organiziranih rudarjev, je šlo in še gre vse navzdol in plače skokoma trga po vseh industri-jah.

Kapitalisti so vedeli, da je U. M. W. of A. hrbenica organizirane delavstva, nekakšna me-ra (standard) za določanje plač, zato jo je bilo treba slomiti in so tudi uspeli. Pri tem nesram-nem delu jim je zvesto pomagal "delavski" voditelj Lewis. Ko bi imel primerno paovko za njega, bi ga ne omenjal po imenu. Vse to bi se bilo lahko preprečilo, a-ko bi imeli premogetarji organiza-ciji zveste voditelje. Srce se mi krči, ko pomislim, da sem pustil 20 let v tej, nekaj vsemu de-lavstvu ponosni organizaciji. Se iz Nemčije sem prinesel union karto, sedaj pa delam v odprti delavnici, in to po krivdi uni-kljih voditeljev in v več meri de-lavcev samih. Zato kljub mate-re Jones fantom: stojte na stra-ži in obvarujte, kar je še ostalo od te delavske trdnjave, za kate-ro se je mati Jones borila čez 60 let. Blag ji spomin in naj jo no-beden premorega ne pozabi.

Toliko za danes, ko se drugi

oglašam, želim, da bi imel kaj

boljšega za poročat. Pozdrav

vsem zavednim delavcem.

Joe Korsič.

SAJ PRAVIN

Piše Tone Podgoričan

Cleveland, O. — Za slovenski Newburgh veljajo rimski modni predpisi: dolgo krilo, dolgi ro-kavi in gol sme ostati kvevemu vrat. Pa se je zgodila oni dan ve-lika nesposodnost in to pri poro-ki v cerkvi. Dopisnik je stvar o-pisal (v A. D.) tako-le: "Vse se je rešilo lepo in dostojno. Samo ena nerodnost je bila pri tem: eni izmed družic je blaga zmanj-kalo, da ni mogla dovršiti svoje obleke. Bila je prekratka zgornj-ir-popolnoma brez rokavov..." Torej je bila gola pod vratom, roke so bile gole in morda je bila obleka prekratka tudi spodaj, da se je videla tudi podko-lenka nesposodnost. Zares stra-šanska nerodnost in nedostoj-nost! V cerkev — pa taka! Ta-ka "nerodnost" zasluži, da bi se jo postavilo na sramotni o-der..." Za scagati!"

Lokalni list "The Northeast Press" je v poročilu o sprejemu rev. Bombacha v Euclidu pri-nel med drugim tudi to-le: From Lorain he (rev. Bombach; op. plača) went to the city of Tju-bljana, the state Krain in Jugo-slavia..." Kar dokazuje, da so rojaki v Euclidu še vedno zve-sti ideji države Kranjske v okviru Jugoslavije in da jim drav-ska banovina ni nič pri arcu (Poročevalec "Northeast Press" je dobil te imenitne informaci-je brezdomno od euclidskih Kranjcev, oz. Slovencev iz drav-ske Kranjske, če ne celo od kake-ke "Tubljancina"). In kar nam pojasnjuje, zakaj se neka orga-nizacija imenuje Kranjska Slo-

venska (organizacija Kranjcev iz Slovenije ali Slovencev iz Kranjske ali Gorenjske, Dolenj-cev, Notranjcev, Ribičnikov, Lo-čanov, Belokranjcev itd. iz Kranjske Slovenije, ki so jo tako kri-vično "prekrstili" v dravsko-banovino).

Na letni seji del. družbe "E-nakopravnost" je bilo sklenjeno, da se mora dnevnik "E." prele-viti nazaj v "nedvisev dnevnik, zastopajoč koristi slovenskega delavstva", ampak "E." je kljub temu še zmerom "nedvisev" dnevnik za republikanske omiko in napredek rojakov v metropo-li. Zborovalci se bržkone niso domislili, da mora imeti vsak list, ki res zastopa interese de-lavstva, zavednega delavstva u-rednika, ki dela za delavsko stvar in pripravljanje, saj list ne zasluži naziva: delavski in tudi ni delavski, pa če ima na vsaki strani desetkrat zaplano, oz. ti-akano z debelimi črkami, da "zastopa delavsko interese!" Ta-kega urednika "E." nima. List, katerega urednik je bil včeraj socialist, je danes republikanec in morda jutri ali pojutrišnjem spet prekoči v kak drug politi-čni tabor, kjer bo priložnost za hitrejša napredovanja, ne bo ni-koli koristil delavskemu giban-ju. In val tisti, ki menijo, da bo sklep delniške seje poboljšal u-rednika "Enakopravnosti", se grdo motijo!

Kanaska državna nižja zbor-nica je sprejela predlogo, da se zopet upelje smrtna kazen, ki je bila odpravljena 1. 1907. Avtor predloge, državni poslanec Do-nald Muir, pravi, da jo je pred-ložil zato, ker "zločini tako na-raščajo, da se mora nekaj ukre-niti". Muir in njegovi kolegi po-zabljajo, da zločinski val ne na-rašča samo v Kansasu, temveč v vseh državah Unije, kjer je smrtna kazen še zmerom v ve-ljavi, kar znači, da je ista pro-bleto slabo sredstvo za pobijan-je zločinov. Nekaj je treba u-kreniti in to ne samo v Kansasu, ampak ta "neka" ne sme biti smrtna kazen, temveč odprava korupcije v "višjih" krogih in odprava sedanjega gnilega soci-alnega in ekonomskega sistema, ki je ustvaril razmere, ki so od-govorne za porast zločinov! Vse druge "medicine" ne bodo zale-gle.

Obitnica in smrt

Barberton, O. — V naši nasel-bini je kriza, kot drugod. Kar se tiče moje osebe že ne delam sko-ro leto dni, in takih nas je več v Ohio.

Dne 25. januarja je naš rojak Anton Jakš obhajal desetletni-co svojega zakonskega življenja. Pevski zbor "Javornik" ga je prijetno iznenadil in mu zapel par pesmic, ki so ga ganile do arca. Nekar nas je imenito po-tregel; manjkalo nam ni ničesar. (Rojak Jakš je kulturen, kot je sploh delavcu mogoče bi-ti kulturen). Imeli smo dosti ša-ljivih iger in zabavali smo se do policijske ure. Rojaku Antonu Jakšu in njegovi družini na tem mestu še enkrat kliče pevsko društvo "Javornik" krepli "Na-zdar!"

V Glasilu K. S. K. z dne 27. januarja sem bral, da je premi-nul rojak John Bolka, dobro zna-na in priljubljena oseba. Bil je 63 let star. Usoda mu je bila nemila in prerano upihnila luč življenja v tako ugodnih letih, ker bi še lahko živel najmanj 15 let.

Eno malo pomota bi rad videl, da se popravi. V Glasilu K. S. K. se glasi dopis, da mu je tukaj-šnji pevsko društvo zapelo par žalostink, kar pa ne odgovarja resnici. Priposnam, da je pokoj-nik bil pevovodja in tudi večino nas pevec učil peti. Ampak z resnico na dan. Društvo "Javornik" mu je podarilo venec in mu zapelo žalostinko "Vigred se po-vrne", katero nas je pa Andrej Bombač naučil peti. Pod g. Bol-kotom je torej še nismo znali. Ne vem pa, če mu je katero dru-go društvo zapelo, pišem samo kar se tiče društva "Javornik".

Društvo "Javornik" izreka na tem mestu Bolkov družini lakre-no sožalje. Johan, tebi pa naj bo lahka tuja gruda.

Anton Gradšhar.

Listnica uredništva

J. U., Parkhill, Pa.:—Vaša stvar je proti zakonom in pravi-lom, zato ne more iti v list.

Prostitucija in proletariat

(Po Rühle, "Kultur und Sittengeschichte des Proletariats" —el.)

Prostitucija ali kupljiva ljubezen je pojar razredne družbe. Njen nastanek pojasnjujejo dve dejstvi: privatna lastnina in monogamni zakon. Isključna in za vse življenje veljavna navezanost dveh zakoncev je nujna v družbi, ki ji je privatna lastnina gospodarska podla-ga. Tako zakon zveza hoče zagotoviti družni, privatno-gospodarske interese. To je zdru-žitev dveh ljudi bolj iz socialnih nego iz spol-nih nagibov. Spolnost je le sredstvo za namene. Odlučilen za značaj zakona je njegov socialni amoter. Spolno občejevanje izven zakona ni voljeno. Nezakonska mati trpi v družbi. Dru-ža pa sanjuje in kaznuje tudi žensko, ki je spolnaga občejevanja dela svojo obrt.

Če pogledamo samo zunanji mehanizem pri zakonu in prostituciji, je med obema razlika samo v stopnjevanju, ne načelna. V za-konu se poslužuje mož ženske spolnosti za vse življenje in samo zase ter ji daje zato trajno materialno protulogstvo. Mož plača vso spo-lnost v celoti. V prostituciji se poslužuje mož ženske spolnosti posamič in da vsakokrat materialno odkodnino.

Osnovno različen v obeh slučajih pa je soci-alni namen. Zakon je mogočen steber za go-spodarsko in rodovno ohranitev vladajoče druž-be. Zato zakon varujejo in cerkev ga proglasi za sv. zakrament. Prostitucija pa ne izvira iz socialnega namena zakona. Moškemu ne na-laga nobene materialne obveznosti, nudi na-užitek brez spolne

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

AMERIKA, AVTORSKO PRAVO IN SLOV. ČASOPISI

Amerika je pristopila k bernski konvenciji in s tem v Ameriki zaščitena vsa dela evropskih držav, ki so podpisale konvencije in tako so zaščitena tudi dela slovenskih avtorjev.

Ljubljana, 16. jan. 1931.

Tukajšnji listi poročajo, da je Amerika podpisala bernsko konvencijo, glede avtorskih pravic. Celih osem let so v Ameriki pripravljali zakon o zaščiti avtorskih pravic, sestavili iz osnutkov novega zakona, ki je bila sredi januarja sprejeta v kongresu. Zakon določa, da pristopa Amerika k bernski konvenciji iz leta 1886 in k vsem kasnejšim konvencijam, ki se nanašajo na zaščito avtorskih pravic. S tem so dela avtorjev onih držav, ki so prav tako kot Amerika članice bernske konvencije, v Ameriki avtomatično zaščitena.

To se pravi: ameriški založniki in izdajatelji revij in časopisov ne smejo brez dovoljenja izdajati kakršnihkoli prevodov ali priobčevati ponatisov del pisateljev, pesnikov in drugih avtorjev iz države, ki je prav tako z zakonom pristopila k bernski konvenciji.

Dokler Amerika ni pristopila k bernski konvenciji, ni mogel evropski avtor zahtevati pravnih nikah odškodnin, v kolikor ni bilo posamezna tiskovna podjetja vezana s svojimi medsebojnimi pogodbami. V bodoče pa bo treba za vsak ponatis in prevod, za reprodukcijo slikarskih umetnin, izvajanje glasbenih del itd. prositi za dovoljenje avtorja ali založnika. Ta dovoljenja pa se ponavadi daje le proti plačilu dogovorjenih nagrad. Če natisnejo brez dovoljenja, jih avtor lahko pravno prime za odškodnino oz. honorar.

Kako je zdaj s slovenskimi umetniškimi deli? S pristopom Jugoslavije k bernski konvenciji (lani) in s sedanjem pristopom Amerike so tudi dela srbskih, hrvaških in slovenskih avtorjev zaščitena v Ameriki. To se pravi: slovenski časopisi in slovenski založniki knjig v Ameriki ne bodo smeli kar brez dovoljenja ponatisovati ali zelo izdajati v knjigah dela naših pisateljev, priobčevati reprodukcije slik naših slikarjev, prepevati javno kompozicije naših kompozitov — skratka, če se vzame zakon strogo: naši ameriški reži ne bi smeli brez dovoljenja ponatisovati, priobčevati, reproducirati, izvajati javno nobeno delo slovenskih tukajšnjih avtorjev, ako nimajo zato izrecnega dovoljenja avtorjev oz. založnikov.

Po drugi strani pa spet tukajšnjim slovenskim časopisom ni dovoljeno ponatisovati ali izvajati ali reproducirati del slovenskih avtorjev v Ameriki, kakor tudi ne prevajati in tiskati prevodov del ameriških avtorjev sploh.

Toda tako natančno z vsem tem ne bo moglo iti. Da bi vsako pevsko društvo ali vsak časopis moral pisariti v Evropo po dovoljenje za izvajanje oz. tiskanje slehernega majhnega dela — tega najbrž nihče ne bo zahteval, da bi bili avtorji povsem upravičeni. Če bi hoteli strogo izvajati določbe tega zakona, bi ostali naši ameriški dnevniki brez marsikaterega gradiva. In upoštevati je treba pri vsem tem razliko med ameriškim in starokrajiskim časopisi v pogledu vzdrževanja ter — mimo lahko rečemo — važnosti amer. slov. tiska.

Eno pa je gotovo: po vstopu Amerike v krog držav, kjer so avtorji zaščiteni, bo ponatisovanje slovenskih večjih leposlovnih del v podlistkih slovenskih, ameriških časopisov oteženo. Če začne kak ameriški slovenski dnevnik priobčevati v podlistku kak roman slovenskega avtorja, ima avtor pravico zahtevati odškodnino in v skrajnem primeru lahko tudi izdajatelja lista. Za take primere se bodo redakcije listov morale pač predhodno obrniti na avtorja za dovoljenje, ki jim ga bo dal bodisi proti heno-

narju ali pa bo dovolil ponatis brez kakih pogojev. Semkaj spadajo tudi tuji romani, ki so jih tukajšnji pisatelji samo prevedli v naš jezik!

Kar pa se tiče ponatisov manjših novel, člankov, esejev, pesni itd., pa naj bi se redakcije obrnile po pavšalno dovoljenje na redakcije publikacij, iz katerih največ ponatisujejo.

Vendar se ta zakon o zaščiti avtorskih pravic nikoli docela strogo ne izvršuje. Tudi tukajšnji starokrajiski dnevniki bi pri strogem izvajanju tega zakona morali plačevati velike vsote za prevode kratkih feljtonov, ki jih priobčujejo, ali pa bi morali feljton — v katerem izhaja po večini tuje blago — opustiti. Toda kljub avtorskemu zakonu priobčujejo tukajšnji dnevniki nove tuje avtorje, ki zanje gotovo niso plačali nikakega honorarja avtorju, marveč samo prevajalcu. Zato pa tudi izhajajo nekateri feljtoni kar brez podpisa avtorja. S tem se menda ogneje kontroli.

Toliko v pojasnilo glede ponatisov leposlovnih del.

Kar pa se tiče predvajanja dramatskih del in izvajanja slovenskih kompozicij na javnih nastopih — tu pa stvar tudi menda ne bo mnogo težja. Pri nas so mnoga prosvetna društva ter centralne kulturne organizacije zaprosile zvezo kompozitov, da smejo brez odškodnine izvajati njihove kompozicije, kar so jim tudi ugodili. In tako so enkrat za smerom rešeni plačevanja taks kompozitov.

In še mnogo bolj bodo avtorji v vsakem obziru do ameriških društev in publikacij. Na prosvetno in kulturno življenje ameriških rojakov — ki ga vodi malone brez vsake večje opore sami s svojo ameriško podjetnostjo — moramo biti samo ponosni, ne pa da bi jim radi tega nalagali takse za vsako vrsto in vsako pesem. — Tega se bodo tu kot tamkaj zavedali. Zato ni strahu, da bi pristop Amerike k bernski konvenciji usodno vplival na slovenski tisk v Ameriki, ki bo radi svoje odtrganosti od centra slovenskega kulturnega ustvarjanja moral tudi posej marsikaj črpati iz slovenskih publikacij v starem kraju.

Vodja bivših demokratov dr.

Kramer — praški poslanik

Na predlog zunanjega ministra in v soglasju s predsednikom vlade generalom Živkovičem je kralj imenoval dr. Alberta Kramerja za izrednega poslanika in polnomočnega ministra kraljevskega poslanstva v Pragi. Dr. Albert Kramer je bivši minister in sedanji član Vrhovnega zakonodajnega sveta in banskega sveta. Po poklicu je dr. Kramer novinar in sicer direktor konzorcija "Jutro", ki izdaja Jutro, Slovenski Narod, Življenje in svet ter Našo dobo.

S tem imenovanjem je skupina bivše demokratske stranke dosegla prvi večji uspeh odkar lani sedanjo vladno. Demokratska stranka, ki je bila tik do nastopa novega režima v opoziciji skupno z Radičevići, je bila kakor vse druge stranke razpuščena. Toda ljudje, ki so bili poprej njeni glavni vodje v Sloveniji, so postali najglasnejši zagovorniki novega režima v državi ter se trudijo ves čas, da si pridobijo v Beogradu ugled in zaslobo. Z imenovanjem dr. Kramerja za pravega poslanika so dosegli prvi večji uspeh.

Pred tremi tedni so našli vrh Golobinjaka na Dolenjskem mrtvega 20-letnega fanta Antona Jarca z Malega vrha pri Mirni peči. Mislili so tedaj, da je fant radi prevelike mere vitega alkohola in radi mraza zmrznil, so ga dali starši pokopati brez obdukcije. Začeli pa so šušljati, da fant ni umrl kar tako in da je bil nad njim izvršen zločin. Radi tega so vendarle odredili novomeško dr. Javno pravništvu ekshumacijo, da pregledajo zdravniški truplo ter ugotovijo morebitne znake nasilja. Komisija je truplo pregledala ter ugotovila, da je dobil pokojni udarec s topim predmetom po desni senčnici s tako silo, da je očila ločena v dolžini 6 cm, kar je povzročilo notranjo

krvavitev in takojšnjo smrt. Zdaj orošništvo zasleduje storilca.

Pet let teže je radi uboja. — Novembra smo poročali o uboju, ki se je izvršil v slovenskih gorah. 22-letni delavec France Klobasa iz Oseka je med pretepom v pijanosti tako težko udaril posestnika Franca Vogrina, da je ta kmalu podlegel poškodbam. Pri Vogrinu so mladenci stiskali sadje in seveda tudi pridno pili. Zjutraj krog 3. so se fantje stekli in posestnik Vogrin jih je zato nagnal iz hiše. Fantje pa so se vrnili. Pri tem je Klobasa počakal Vogrina v zasedi ter ga udaril tako močno z nekim topim predmetom po glavi, da je Vogrinu počila lobanja in je izdihnil. Dne 14. jan. je stal Klobasa pred mariborskim sodnim senatom ter je bil obsojen na pet let težke ječe.

Odrezana prašičja glava odgrizla mesarju prst. — Ljubljanski mesarji se smejo in zabavajo nad dogodkom, ki se je zgodil v klavnic. Pomočnik Albin Podboršek je zaklal prašiča; ko je zaklanemu prašiču še odtekla kri in je umaknil, mu je pomočnik odrezal glavo ter jo dvignil, a pri tem se je glava nekam zakukala in nenadoma je pomočnika zabolnel prst, da je glavo izpustil na tla. Prst mu je krvavel. Glava mu je odkrila kos prsta in ves prst zmečkal.

Seja ministrov. — Ministrski svet se večkrat sestane na seje, ki so vsakekrat važne in bi jih javnost rada poznala. Toda poročila o teh sejah so vedno kratka in javljajo samo, da se je vršila seja in da so razpravljali o važnih zadevah. Tako se glasi zadnje poročilo o ministrski seji takole: "Beograd, 14. jan. — Danes od 17. do 19. je bila seja ministrskega sveta pod predsedstvom predsednika ministrskega sveta in notranjega ministra generala Petra Živkoviča. Na seji so bili vsi gg. ministri razen ministra zunanjih zadev dr. Vojislava Marinkoviča, ki se mudi v inozemstvu. Na seji so razpravljali o tekočih poslih."

Kršanski boljševik dr. A. Gosar je po razpustu parlamenta prenehal biti poslanec klavikalne stranke, pa je šel na ljubljansko tehniko kot profesor sociologije. Zdal predava akademikom in je vnoviti. Mnogo svojih predavanj namreč govori na univerzi javno, tako da poleg studentov prisostvujejo lahko tudi neakademiki. Njegova javna predavanja oglašajo po časopisih in vsi meščanski časopisi jih priobčujejo v kratkih ali daljših izvlečkih. Zakaj? Zato ker govori dr. Gosar zelo dobro. Vedno se namreč spravi na predavanja, v katerih trga socializem in vso marksistično filozofijo. Prav tako je predaval pred par dnevi o gospodarskih osnovah marksizma in njegovih zmotah. V tem — radi obsežnosti problema marksizma — kratkem predavanju je naštel in po svojem utemeljil tri ali štiri glavne zmote marksizma ter ga dal v nič. O tisočih zmotah današnjega družabnega reda ni črnil niti besede. Zato so njegova predavanja javna, zato jih prinašajo v eksperimentu katoliški in nekatoliški dnevniki in zato policija njegovih predavanj ne preprova. Saj se razumemo, saj poznamo te krščanske boljševike.

"OČE" KINEMATOGRAFIJE

V mestu Leeds na Angleškem so pred kratkim odkrili spomenik možu, ki ga lahko imenujemo "oče kinematografije". Ta mož je bil Louis de Prince.

Bil je sin francoskega častnika. Svoje prve poskuse s kinematografijo je delal v mladih letih in sicer je napravil po 12 slik na sekundo. Te slike je potem "metal" ali projiciral na zid s pomočjo obročne.

Ko je bil s svojimi poskusi že precej daleč, je odpotoval v Francijo, da bi tam izvršil svoje načrte. 16. septembra l. 1890 so ga videli vstopiti v vlak Pariz — Bourges, od tedaj dalje pa ni bilo več slišati o njem. Z njim vred pa je izginila tudi njegova prtljaga in vsi njegovi poslovni papirji. Takrat so domnevali, da je postal žrtve kakšnega zločina, njegova vdova pa je sumila, da so ga spravili s poti, da se je polastili njegove, nove, mnogo obetajoče iznajdbe. V resnici je tako tudi bilo, kajti čeprav je imel patente, njegova rodbi-

Zvočni filmi v Ljubljani

Pretežno nemški operetni filmi. Filmske zvočne drame je malo. — Greta Garbo je izpregovorila v Ljubljani v nemščini.

Leto dni poteka, kar je Ljubljana deležna poslušati in gledati zvočne filme. Leto dni, kar ni platno več nemo, marveč govore z njega slike, fotografске slike. Toda kljub temu letu, kljub dvema letoma aktivne zvočne-filmske produkcije nismo videli še filma, ki bi bil vzoren, filma, ki bi našel soglasje med vzkonom, vsebino in fotografijo.

Kakor hitro je filmska produkcija uspešna proizvajati zvočne filme, so lovili filmi vse mogoče šume in dirindaje ter jih vjeli v svoje zvočne filme ter razposlali širom Evrope. Nemčija, ki je v Evropi vodila v filmski produkciji — namreč po kvantiteti, a umetniško le deloma — je začela proizvajati zvočne filme kar na debelo, lovilna vanje vse mogoče šume, šale in neukusne dovptje, angažirala operetne kompozite in pevce, si zagotovila glavne operetne alagerje ter — pljunila v roke. Tekom enega leta je filmska produkcija Nemčije vrnila v svet polno zvočnih filmov, ki tečejo po vseh državah in kriče s platen svojo reproducirano nemščino, zajeto v šansone in kuplete ter kaj pogosto silno bedaste vice.

Ko so začeli proizvajati zvočne filme, so gotovo pomislili za hip: kakšno vsebino bomo uporabljali za zvočne filme? Pomislili so samo za hip — kupčija ne dovolj časa — ter aklenili: Ker je zvočni film glasen in lahko reproduciramo v njem besede in petje in glasbo in naravne šume, bomo pač filmirali operete. In so izdelali polno filmskih operet. A ker se je v vseh venomer ponavljalo posnemanje istih glasov, so vendarle začeli misliti: Kaj — če bi tudi drame zvočno-filmirali?

In so nemci poizkusili. Izgotovili so nekaj stvari, med njimi n. pr. film francoske justične zmote "Dreyfuss". Toda spoznali so, da za zvočne filme še niso našli oblike, v kateri bi dajali drame.

Nema-filmska produkcija je dosegla v zadnjih letih res tako popolnost, da je bil marsikateri film na višku in da smo lahko govorili o filmski umetnosti. Za zvočni film pa še niso našli prave vsebine, ki naj bi jo filmirali, niti prave oblike. Verjetno pa je in gotovo, da bo tudi v tej smeri zvočni film napredoval. (Skoda, da pri nas ne bomo smeli videti filma "Na zapadu nič novega", morda bi to bil prvi popolni zvočni film.)

In tako je Ljubljana imela vse to leto priliko, poslušati in videti samo nemške filmske operete in pogosto brez vsake cene, včas celo brez cene najslabše kabaretno operete. V operetah je Nemčija tudi nedosegljiva. Opereta je menda prav doma na Dunaju in v Berlinu, operetni kompozit so povečini Nemci in nekaj teh se je menda kar angažiralo za stalno filmski produkciji. Amerika je včas s svojimi filmi prevladovala v Evropi, odkar pa imamo zvočne filme, je Evropa oz. bolj natančno rečeno, Nemčija potolkla Ameriko. V produkciji filmskih operet, v glasbi, zlasti lahki, operetni in kabaretni, v produkciji "vsi" (tako zvanih alagerjev, napevov, ki jih slišiš danes prvič s platna; jutri pa jih znajo kavalirji in čevljarski vajenci od Zvezde do Udmata) jih Američani gotovo ne bodo došli. Poleg tega je zdaj odločilnega pomena pri zvočnem filmu tudi jezik, v katerem je film izdelan. In v tem oziru je vsa Srednja Evropa mnogo bolj dostopna za nemške kot angleške filme — oddot tudi dejstvo, da igrajo pri nas največ nemških zvočnih filmov. Ljubljancem razumemo nemščino malone vsi do zadnjega, pri ameriških filmih pa je treba že tekat prevažati in pisati preko slik, da razumemo. Zato vrtijo pri nas samo one ameriške filme, kjer nastopajo dobri

na ni vedela, kaj naj z njimi počne. Sedem let pozneje pa, ko je veljavnost patentov minila, se je pojavilo silno dosti tekmecev, ki so imeli še boljše aparate. Sedaj imajo drugi denar, oni pa spomnili.

pevi ali pevke, ki zadovoljijo gledalce s petjem.

Nemške zvočne filme izdeluje predvsem "UFA" firma. In dve vrsti filmov sta posebno dobro zapisani pri naših gledalcih: filmske operete, ki jim je glasbeni avtor nemški operetni kompozit Robert Stoltz, ter filmi, v katerih nastopa znani nemški tenorist Richard Tauber.

Filmske operete komponista Roberta Stoltza so prave opere. Če nivo operet na višje res ne gre, toda nikoli se ne spozabi, da bi hlastal po umazanij uspehih. V njegovih operetih tudi nastopajo dobri operetni pevci in pevke, ki niso kakšni komorni pevci in svetovne veličine, toda imajo prijeten glas in prav nekako primeren za "fotografiranje". V vseh njegovih filmih nastopa kot glavni igralec in pevec Willy Forst, dober pevec, spreten prednatale operetnih kupletov in alagerjev, dober igralec in komik — pravi "junak" za operete. In Stolz s Forstom vedno uspe. Že prvi njun film "Dve arci v tridesetminutnem taktu" je dosegel lep uspeh, ki se je stopnjeval s "Tangom ljubezni" ter s filmom "Konec pesmi". To so trije zvočni filmi, ki veljajo v filmski produkciji za zdaj nekaj vzor, kakšne naj bodo filmske operete. Stoltzevi napevi so dobra operetna glasba, lahke in prijetne, saj jih pojo in igrajo povsod, kamorkoli stola.

Tauberjevi filmi so odlični radi Tauberjevega petja. Tauber velja za najboljšega nemškega tenorista operetnih gledališč, a je prav tako odlični komorni pevec. Toda v filmu se mnogo njegove pevke lepote in moči izgubi. Zakaj aparat je nazadnje le aparat in reprodukcija je le reprodukcija, pa naj bo to gramofon ali prima zvočna filmska aparatura.

Razen teh filmov pa so drugi povečini povprečno blago. Hlastajo za raznimi efekti, ki jim jih nudi zvočno-filmska produkcija, a pri tem kaj pogosto grabijo v prazno in soporno. Vse mogoče šume in ropote so že vjeli v filme, od avtomobilov in vetra do cvrčanja pečen in žage. Toda vse to je tako natrpano od zunaj v film, da je preveč očitno to hlastanje.

(Da bi nam v zvočnem filmu predstavili n. pr. zvok fabrik in strojev, tega se menda še niso domislili. Ali pa ne marajo. Krik fabrik je treba prikrievati. Filmska produkcija že ve, kaj lahko in česa ne sme.)

Videli smo torej v teh zadnjih "zvočnih" časih le nekaj dobrih filmskih operet, pogrešali pa smo več čas drame. Utopljali pa smo se v raznovrstni nemški in ameriški filmski šmiri, ki je brez vsake cene.

Te dni pa je izpregovorila s platna Greta Garbo, ki je veljala v svetu nemega filma za najvišjo zvezdo na firmamentu. Poznali smo jo ne le radi njenih oči, ki so filmu vedno blado posteklenele in izžvale, marveč radi njenega res dobrega izražanja. Da je nekaj filmov, ki veljajo za višek filmske igre. Kolikor je bilo njenih filmov, ki so pogosto na tej ali oni zmoti hirali, brčkone ni bila igralka Garbo kriva, marveč ona Garbo, ki ima kontrakt s podjetjem in ki ga mora slušati. Dekletom je veljala Garbo za najvišjo sanjo, moškimi pa za "demonsko" žensko. Stala je visoko v časteh.

Zdaj je izpregovorila. V nemški kopiji filma "Anna Christie" po drami O'Neilla. Za to nemško kopijo je Hollywood poklical nemškega pesnika in dramatika Hasencleverja na pomoč. Anno je igrala in govorila Greta Garbo, očeja pa Hans Junkermann. Bili smo razočarani. Ne — film je prvi resni dramski zvočni film in dober, če ne gremo preveč strogo do njega. Toda razočarala nas je zvočna Greta Garbo. Ko je izpregovorila prvo besedo "Wisky!" v svojem altu, je postala Garbo kar hipno nekoliko nižja zvezda, kakor pa poprej. Njen glas pristaja za izgovorjeno in dobro Anno, toda h Garbi ne pristaja. In ker radi zvočnosti filma, radi reproduciranih besed odpade mnogo mi-mike, je Garbo tudi igralsko pustila, ker je morala. Včas je s svojim obrazom morala povedati to, kar pove zdaj z besedami. Zato je morala opustiti mar-

sikatore svoje vrline, a dodala svoj glas, ki so se mu vsi čudili. Greta Garbo bi bila storila mnogo bolje, da ni izpregovorila (in celo v težki nemščini). Zvočni film naj nikar ne ruši filmskih zvezd s neba, kamor jih je Hollywood sam postavil.

Zelo dober pa je bil oče Hans Junkermann in njegov primer kaže, da bomo prejeli tudi še zvočno filmsko dramo.

Ne da bi s gornjimi besedami hoteli reči, da je Greta Garbo filmu zmanjšala vrednost tako zelo, da bi mogli reči: film je slab. Film "Anna Christie" je prva dobra filmska drama, ki smo jo videli (saj nastopa tudi pretežno le troje igralcev) in ki nam dokazuje pravilnost trditve, da se bo zvočni film razvil do iste višine, na kakršni je bil nem film. Le reproducirani niski glas visoke zvezde Garbe je presenetil, presenetil neugodno. Če odtejemo to in nekaj pristnih amerikanizmov, ki jih je zagrešila nad O'Neillovo dramo avtorica filmskega manuskripta, je film dobra tonfilmska drama!

Ruska filmska produkcija, ki si je z nemimi zagotovila neoporečno visoko mesto, je sklenila prav tako, da začne s izvajanjem izključno zvočnih filmov. Napravila je že velik načrt. Od nje pričakujemo tudi, da nam da prve zvočne filmske drame, saj je Rusija domovina visoke dramske umetnosti.

Toda Jugoslovancem, ki nam niso dani videti niti filma "Na zapadu nič novega", menda ne bo dano, videti in slišati ruske filme. Pri nas se tako rad udejstvuje reči avsenični cenzura.

RAZNE VESTI

Diakuzlja o politični situaciji v Chicagu

Chicago. — Zamotana politična situacija v Chicagu bo predmet javni diakuzli, ki se bo vršila pod avspicij Lige za industrijsko demokracijo v prostorih mestnega kluba v soboto zvečer, 7. februarja. Med drugimi bodo govorili Charles Merriam, profesor politične znanosti na čikaški univerzi in bivši šupanski kandidat; Harold L. Ickes in Herbert J. Friedmann, uradnika Municipalne lige volilcev.

Redukcija menz

New York. — Alexander Smith Carpet Co. je te dni podpisala pogodbo, da bo opremila novi Waldorf-Astoria hotel in je takoj potem znižala menze svojim delavcem za deset odstotkov.

Stavbinska industrija v Massachussetisu

Boston, Mass. — Poročilo državne delavskega departmana pokazuje, da so stavbinske aktivnosti v decembru prošlega leta padle za 35,8% v primeri s istim mesecem l. 1929.

RAZNO

Prestrašili se je...

V oddelku drugega razreda sta se peljala mož in žena z brzdavilom proti Dunaju. Oba sta bila že precej priletna; ona je bila precej debelušasta, on pa visok in suh.

"Ali se še spominjaš", je začela ona, "da sva pred leti med železniško vožnjo doživela nekaj romantičnega?"

"Kaj? Nekaj romantičnega?" "Da — in tisti dogodek je bil vzrok, da sva se vzela!"

"O tem mi nisi pa še nikdar nič povedala!"

"Je že mogoče. Ampak tega se pa gotovo še spominjaš, da sem ti dala pred 30 leti za božič moje zadnje božično darilo za tebe pred poroko. Takrat se niti poročena nista bila. In ali se spominjaš, kako je bila mera pravilna? 7 Takrat, veš, sva se vozila ravno tako kot danes po železnici. Tikala se tudi še nista, ampak sva se vikala. Ti si imel v trgovini silno dosti dela in si bil truden, pa si položil nogo po dolgem na klop in si zadržmal, nisi opazil, kako sem ti jaz nogo zmerila. Če ti ne bi bila dala takrat copat, morebiti danes ne bi bila mož in žena."

Nasproti obema zakoncem pa je sedel v vagonu mlad par, ki je to povest nehoti poslušal. Ki pa je ženska svojo pripoved končala, je hitro potegnili svojo nogo s klopi...

Teaterske anekdote

Slavni igralec Talma je sedel nekega dne ob nekem jezeru v Bretagni in lovil ribe. Nenadoma je pristopil mož postave izza grma ter zarenčal:

"S kakšno pravico pa lovite tu ribe, a?"

Igralec ga je pogledal od vrha do tal ter dejal patetično:

"S pravico vzvišenega genijalnega duha nad nizko, strahopetno kreaturo."

Strahnik je vztrepetal in vlijudno odgovoril:

"Oprostite mi, prosim, ampak človek pač ne more poznati takoj vseh novih zakonov."

Voltaire je nekega večera prisostvoval predstavi v teatru. Predstava pa ga je zelo dolgočasila. Pa ga vpraša nekdo po predstavi:

"Kako pa da potem takem niste življali?"

Voltaire nato: "Če zehaš, ne moreš življati."

Mlad pesnik je oddal intendantu Lessingovega teatra Oskarju Blumenthalu svojo tragedijo na vpogled, ali je dobra za vpisovitev. Blumenthal jo je vrnil z besedami:

"Nikar naj človek ne sprejema od svojih soljudi samo slabih stvari."

Pri direktorju berlinskega Metropol-teatra Maxu Schultzu se je potegovala neka pesalka za solistko v plesu. Morala je zaplesati nekaj za poskušajo. Ko se je nasadnje Schults obotavljala, da bi ji izrekel negativno sodbo, je zakrčila mlada dama:

"Gospod direktor, vi ne vidite svoje koristi, jaz nosim premoženje v svojih nogah."

"Rad verjamem," je rekel direktor, "toda v ponarejenem denarju."

Nekdo je prišel, mlad literat je bil, k slavnemu angleškemu pisatelju Shawu ter mu začel prebirati svojo dramo s prošnjo, naj Shaw izreče svojo oceno o drami. Ko je mladenci nekaj časa bral, je stopil Shaw k oknu ter ga odprl. Literat je vprašal: "Zakaj pa odpirate okno."

"Jaz spim vedno pri odprtem oknu," je dejal Shaw.

PREDAVANJE O OKULTIZMU

V čemskem mestu Kraljčinem Gradcu živi zamorec O'Brien, ki se je po dolgoletnem bivanju med Čehi naučil češki in si izbral češkoslovaško kot svojo domovino. Mož se poča za okultni-mi vedam, hodi po vaseh ter predava o zagrobnem življenju in o skrivnostnih duševnih pojavih. Nedavno je napovedal predavanje v Žetlecih na južnem Moravskem. Za prireditev so se zanimale trume ljudi, radovedne, kaj da jim bo povedal črni mož o onstranskem življenju. Ob vohodu v dvorano pa je črnc postavil mizico in hotel pobirati vstopnino. Skopnemu občinstvu to ni šlo v glavo in nekateri so začeli ugovarjati tej nameri. Deloma so hoteli poslušati predavanje zastonj, deloma pa so hoteli plačati vstopnino kasneje ako bo predavanje za kaj. Črni predavatelj pa je spregledal zastojkarske težnje obiskovalcev in jim je zabranil vohod v dvorano. Začel se je prepir, iz prepira prerivanje in naposled je po naravnih zakonih nastal iz zmešnjave pravi pravcati pretep. V teku pretepa je siloviti zamorec pograbil najbolj sitnega kmeta okoli pasu, ga vzdignil in treščil po tleh, da je nesrečnik kar oblezel. Predavanja seveda ni bilo in O'Brien je ogorčen zapustil nekulturni kraj. Drugi dan pa ga je orošništvo dohitelo in mu naznanilo, da je dotični kmet ponoči umril zavoljo notranjih poškodb. Okultista so seveda zaprli in se bo moral zagovarjati za svojo nasilnost.

Žepni Koledar S. H. P. J.

Izdali smo tudi letos kranj, lepo v črno platno vezani žepni koledar; knjižica obsega 124 strani, nekaj zelo priporočljivega za vsakega človeka. Na rokah jih imamo še par sto. Naročite jih hitro, ker bodo kmalu pili. Žepni koledar stane samo 25c. Pošljite nam naročilo in priložite 25c v plenu. Naročite plenu na Prosveto: 2057 R. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

